



Heemkundekring "De Kleine Meijerij"

Berkel-Enschot, Biezenmortel, Esch, Haaren, Helvoirt,
Heukelom, Moergestel, Oisterwijk, Udenhout.

ACHTERKANTJES 2017-3 september

In dit informatieblad kunt u lezen over:

- Terugblik grote excursie naar Antwerpen op donderdag 24 augustus.
- Lezing te Helvoirt: 28 september over Heraldiek door Willem van Zon.
- Reizende tentoonstelling "Gegijzeld voor de vrijheid".
- Rabo clubactie: behoud origineel handgetekende hulpskaartjes Kadaster.
- Lezing te Esch op 8 of 15 november over "Vergeten groenten" door mevr. C. Verhoeven.
- Cursus genealogie voor beginners in kader 70 jaar Heemkundekring De Kleine Meijerij.
- Twee nieuwe historische publicaties in voorbereiding.

TERUGBLIK GROTE EXCURSIE NAAR ANTWERPEN DONDERDAG 24 AUGUSTUS .

Wat we excursie noemen en wat geen Zonnebloemreis is maar een project kadervorming, begon al vroeg met de geschiedenis van Breda en Schoten. In Schoten stond de koffie met likeur en koek klaar. Daarna kwam het MAS (Museum aan de Stroom) aan de beurt waar ons gezelschap voorbereid twee of drie tentoonstellingen kon bezien.

Die betroffen oude inheemse en uitheemse bedenkingen over de dood, de voorouders-die-goden-werden en het hiernamaals, over het levenswiel, over de Antwerpse aanslag op Willem van Oranje en de Spaans Furie in Antwerpen.

Op 400 m afstand bestond de lunch uit een grote pizza naar keuze plus een drankje.

Het middagprogramma was gewijd aan Bornem een 20 km verderop. In het oude maar goed bewaarde kasteel van de familie van Marnix van Sint-Aldegonde werden we door twee deskundige gidsen rondgeleid. De eigenaar, de zoveelste graaf Marnix, heeft gevoel voor erfgoed en conservatie. Het is een plaats waarvan vele deelnemers zeiden: zo bijzonder, daar gaan we met familie nog eens naar terug. Bij het vertrek kwam de graaf zelf nog even kennismaken met de 'buitenlanders' en wanneer gewenst zijn boekje signeren over de familie en het slot.

Een terugreis tegen etenstijd op een donderdag is gewoonlijk een crime, maar met deze chauffeur en zijn kennis van alternatieve routes waren we op tijd in Reusel. Daar in de Kookstudio werd de heemkundigen een goede en voedzame maaltijd van drie gangen voorgeschoteld. Dat kost tijd, maar dan heb je ook wat. Op het laatste traject, naar Oisterwijk, was zelfs de reisleader rustig. (A)



De excursie inspireerde Karin van den Heuvel, heemkundelid, stadgids en voormalig stadsdichter van Oisterwijk tot de navolgende twee gedichten.

*Schoten en Anvers
MAS met belvédère
Bornem met kasteel
Deze dag
Die gaf ons veel
Met gidsen en verhalen
Over salons
En rokers zalen
Graven en gravinnen
Prachtig tafellinnen
Religies en geloven
'n Hint van filosofen
Kunst en veel culturen
Dat mag nog
Jaren duren
'n Bedankje nog aan Jan
Die zelfs 't goeie weer
Regelen kan*

n.a.v. expositie MAS Antwerpen:

*Filosofie en geloof
Horen of doof
Ziende blind
Blij als een kind
Leven is wezen
Leven is fijn
Respect voor het alles
Door open te zijn*

LEZING OP DONDERDAG 28 SEPTEMBER OVER HERALDIEK door Willem van Zon

In het *Helvoirthuis, Kloosterstraat 30, 5268 AC Helvoirt* aanvang 20.00 uur

Heraldiek verwijst onder meer naar de gewoonte die in Europa is ontstaan in de loop van de twaalfde eeuw, om wapenuitrustingen van ridders te versieren met symbolische voorstellingen, zogenoemde emblemen waaruit later de wapens zijn ontstaan. Heraldische wapens onderscheiden zich van preheraldische versierselen doordat ze permanent en erfelijk van karakter zijn.



Heraldiek of wapenkunde in de meest algemene zin de wetenschap die zich bezighoudt met de studie naar het ontstaan, de ontwikkeling, het gebruik, het recht, de reglementering en de beschrijving van wapens van personen, families en instellingen. In deze betekenis is het een hulpwetenschap van de geschiedenis.

De vroegste sporen van heraldiek, in de zin van een systematisch erfelijk gebruik van gekleurde emblemen op een schild of zegel, dateren uit het begin van de 12e eeuw, in de zogenoemde 12de-eeuwse renaissance.

Naast de adellijke wapens bestaan er ook burgerlijke wapens, die de adellijke in aantal ver overtreffen. Het was in Vlaanderen gebruikelijk dat schepenen van een schepenbank met hun familiewapen zegelden. Indien dat niet bestond, kozen zij een persoonlijk dat later vaak werd gezien en gebruikt als familiewapen door de afstammelingen.



Recente heraldiek breekt niet met de traditie maar kent haar eigen uitdrukkingsvormen. De moderne maar toch correcte stijl herkent men aan haar duidelijkheid, harmonie van proporties, vormen en kleuren en stilerende weergave. Nieuwe wapens verwijzen naar een zinvolle inhoud en zijn ontdaan van tegenwoordig weinigzeggende ornamentiek uit vergane perioden. Steeds vaker kiezen overheden ervoor om hun wapen of vlag in een gestileerde of logovorm te gaan gebruiken om hun rechtspersoonlijkheid te symboliseren. Dit hedendaagse "wapen" komt dan voor op het briefpapier, allerlei aktes, ambtstekens, diploma's en vlaggen. Het ontwerp en uitvoering van het "wapen" gaat veelal ten koste van de klassieke heraldiek, waarbij het wezenlijke van de oorspronkelijke afbeelding verloren gaat.



Op deze avond zal heraldicus Willem van Zon ons inleiden in de materie van de wapenkunde, de herkenbaarheid, de kleuren en de betekenis van de verschillende symbolen. Ook vertelt hij over het ontstaan en gebruik van familiewapens in het verleden en over alliantiewapens en gemeentewapens. Wie mag er een wapen voeren, enz.



De aanvang is zoals gebruikelijk om 20.00 uur

Toegang voor leden is gratis. Aan niet-leden vragen wij een bijdrage van € 2,00 per persoon.

REIZENDE TENTOONSTELLING "GEGIJZELD VOOR DE VRIJHEID" 75 JAAR 1942 - 2017

In de vroege ochtend van 15 augustus 1942 hoort Marinus van Heerebeek, jachtopziener op landgoed de Rovert, gewerschoten. Hij gaat op onderzoek en ziet Duitse soldaten die de omgeving streng bewaken, Enkele dagen later hoort hij dat vijf gijzelaars zijn dood geschoten: Willem Ruys, Mr. Otto Graaf van Limburg Stirum, Mr. Robert Baelde, Christoffel Bennekers en Alexander Baron Schimmelpenninck van der Oye.

Van Heerebeek herinnert zich wat hij hoorde en bespreekt het met zijn baas, E. van Puijenbroek Samen gaan ze naar de bewuste plaats en vinden, na wat graafwerk, palen en een lijk. Verder graven durven ze niet, maken de kuil weer dicht en spreken af om er, zolang de oorlog duurt, met niemand over te praten.

Op 27 oktober 1944 wordt Goirle bevrijd. Rond Kerstmis wordt het verhaal gemeld bij het Militair Gezag, Er gebeurt niets, tot op 7 juni 1945 de burgemeester van Goirle op de hoogte wordt gesteld.

Twee dagen later laat hij de kuil openen. Ze vinden de stoffelijke resten van vijf gijzelaars!

Van 4 mei 1942 tot 6 september 1944 zaten 1250 gijzelaars opgesloten in Gijzelaars Kamp Haaren en Beekvliet. Deze gijzelaars stonden met hun leven borg voor gewelddadige acties van verzetsgroepen tegen de Nazi-bezetter en zijn belangen. Op 15 augustus 1942 is aldus de eerste groep gijzelaars gefusilleerd.



De expositie geeft een duidelijk, krachtig beeld van deze gijzelingsperiode en van deze moorden.

TE ZIEN IN:

- Gemeentehuis Haaren, Mgr Bekkersplein 2, 11 sept. t/m 28 sept. 2017
 - Gemeentehuis St. Michielsgestel, Meanderplein1, 2 okt. t/m 19 okt. 2017
 - Provinciehuis 's-Hertogenbosch, Brabantlaan1, 23 okt. t/m 9 nov. 2017
- Telkens tijdens de normale openingstijden, gratis entree.

RABO CLUBACTIE: BEHOUD ORIGINELE HULPKAARTJES KADASTER

Onze kring onderzoekt de mogelijkheden om originele hulpkkaartjes van het kadaster die op papier met de hand in kleur vervaardigd zijn sedert de invoering van het kadaster op 1 oktober 1832 te redden van de papiervernietiger. Het Kadaster heeft ze gedigitaliseerd en zag geen reden meer om de originelen te bewaren. Een aparte Stichting heeft bewerkstelligd dat ze nog niet vernietigd werden op grond van hun cultuur-historische waarde en zoekt nu een goede bestemming. Ze zijn via, via aangeboden aan onze heemkundekring en om ze te kunnen vervoeren zijn ze verpakt in nieuwe archiefdozen. Voor de zuurvrije archiefdozen en de selectie van de op de plaatsen uit ons werkgebied betrekking hebbende kaarten wordt een vergoeding gevraagd, de rest wordt om niet ter beschikking gesteld. Hopelijk dat de RABO-clubactie ons hierbij financieel kan ondersteunen.

In 1832 zijn van iedere gemeente per sectie grote kaarten getekend, de zg. minuutkaarten.

Wanneer aan een perceel op zo'n kaart iets veranderde werd er van dat perceel een hulpkkaartje vervaardigd. In blauw de oude toestand, in rood de nieuwe toestand. Met op het kaartje ook in een tabel de beschrijving van de veranderde percelen en hun grootte.

Deze administratie is bijgehouden tot na 2000 ! Zo'n 170 jaar. De kaarten zijn er in drie formaten: standaard 510 x 330 x 105 mm; A2 620 x 445 x 74 mm; en A0 1220 x 887 x 25 mm.

Hiermee laat zich de ontwikkeling van ons landschap in die 170 jaar aflezen, daar van elke verandering een kaartje gemaakt is !

Er zijn maar enkele archieven die de digitale versie aan bezoekers kunnen laten zien. Bij ons is dat het BHIC in Den Bosch. Andere archieven hebben hiertoe van het kadaster geen toegang gekregen. Het is een unieke kans om dat zeer waardevolle historische materiaal voor de toekomst te bewaren. Let wel, niet de gegevens, die zijn er nu ook digitaal, maar de echte handgetekende kaartjes van een groot stuk Midden-Brabant. Ons werkgebied.

Wie wil weten wat dit voor fantastische kaartjes oplevert, moet in ons heemcentrum komen kijken. Voor Oisterwijk is in het begin van deze eeuw door een werkgroep met deze kaartjes in de computer de toestand van Oisterwijk in het programma HAZA tussen 1832 en 1950 ingevoerd.

Resultaten van dit werk staan ook op de website www.devrijheidoisterwijk.nl van alle huizen tussen de Gemullehoekenweg en de Petruskerk aan de zuidkant van de straat.

LEZING OP WOENSDAG 8 OF 15 NOVEMBER IN DORPSHUIS DE ES IN ESCH OVER

“VERGETEN GROENTEN”, aanvang 20.00 uur

door mevrouw C. Verhoeven van het culinair erfgoed centrum

Met de term 'Vergeten groenten' worden groenten aangeduid die 'vroeger' heel normaal waren in het Nederlandse menu maar tegenwoordig vrijwel niet meer voorkomen en zelfs onbekend zijn bij een groot publiek. Het aanbod van groenten in de supermarkt en bij de groenteboer is steeds schaarser geworden. Er liggen wel het hele jaar door sperziebonen, tomaten en bloemkool maar steeds minder groenten die van oudsher in Nederland geteeld werden.

Er zijn twee soorten vergeten groenten. De eerste zijn de soorten die we nu nog gewoon kennen maar waarvan de oude rassen vervangen zijn door nieuwere die een hogere opbrengst hebben. Dit is het geval bij vrijwel al onze tegenwoordige groenten, zoals kolen, wortels, bieten, bonen en tomaten.

Van veel van deze producten zijn de sterke smaken, zoals bitter en zuur, weg gekweekt. Dit is onder andere gebeurd bij witlof en spruitjes, deze groenten smaken tegenwoordig veel minder bitter dan vroeger. De tweede soort bestaat uit groenten die we bijna helemaal niet meer kennen of kunnen kopen. Zoals pastinaak en schorseneren. Deze zijn niet alleen uit de handel vanwege de te lage opbrengst maar vaak ook vanwege een te uitgesproken smaak.



Vaak zijn ze ietsje bitter.

Vrijwel niemand weet nog dat er honderden of zelfs duizenden soorten tomaten, wortels, bonen en aardappelen bestaan. Of bestonden.

70 JAAR HEEMKUNDEKRING DE KLEINE MEIJERIJ:

Cursus genealogie: Op zoek naar je eigen familie, november/december 2017, Berkel-Enschot

In het kader van ons 70-jarig bestaan zijn enkele bijeenkomsten rond genealogie in voorbereiding. Het betreft een cursus genealogie met enkele verdiepingsbijeenkomsten in samenwerking met de KBO-Berkel-Enschot en de Nederlandse Genealogische Vereniging afd. 's-Hertogenbosch en Tilburg (NGV). Daarnaast ook een verdiepingsbijeenkomst in Haaren en in Oisterwijk of Moergestel. De data voor de verdiepingsbijeenkomsten moeten nog bepaald worden. De cursus is inmiddels ingepland. John Boeren gaat een cursus van 3 bijeenkomsten 'genealogie voor beginners' geven op woensdagochtend. De sessies hebben vooral betrekking op onderzoek in de 19^e/20^e eeuw.

1. Algemene inleiding: soorten onderzoek, hoe te publiceren, genealogische software, websites, hoe om te gaan met bronnen, bronvermeldingen, etc.
2. Burgerlijke stand: zoeken naar akten van geboorte/huwelijk/overlijden, welke informatie vind je in de akten, bijzonderheden en afwijkingen, websites en databases
3. Bevolkingsadministratie: soorten zoals volkstelling/ bevolkingsregister/ gezinskaart / persoonskaart. Welke informatie vind je en hoe moet je alles lezen, bijzonderheden en afwijkingen, websites en databases

Elke sessie bestaat uit een stuk theorie en een stuk praktijk. **Daarom is het makkelijk om zelf een laptop mee te brengen als het kan.** Je ziet dan hoe het werkt.

In januari – februari gaan we een vervolg plannen in de vorm van een werkgroep. Onder begeleiding van mevr. Annie Duijf kunt u dan uw stamboomonderzoek verder uitwerken. Mr. Boeren en mevrouw Duijf zijn bestuursleden van de Regionale afdeling van de NGV.

De cursus wordt gegeven in een samenwerkingsverband tussen de afd. Berkel-Enschot van de KBO en de heemkundekring De Kleine Meijerij en is daarom ook toegankelijk voor niet-KBO-leden.

Docent: John Boeren

Waar: Cursuslokaal zolder Muziekhuis bij Boerderij Denissen, Generaal. Eisenhowerweg 1 te Berkel-Enschot

Wanneer: Woensdagochtend 10.00 – 12.00 uur

Data: **29 november en 6 en 13 december**

Kosten: Voor leden KBO Berkel-Enschot en Heemkundekring De Kleine Meijerij €12.-

Aanmelden bij: ijfranken@vodafonehuis.nl of avandorp@scarlet.nl

TWEE NIEUWE HISTORISCHE UITGAVEN IN VOORBEREIDING

Dit najaar staan weer twee interessante historische publicaties op stapel. Het betreft het verhaal van 75 jaar Sinterklaas in Oisterwijk en een boek over de wording van Udenhout.

“Daar wordt aan de deur geklopt 75 jaar Sint-Nicolaascomité / Stichting Sint-Nicolaas Oisterwijk”

geschreven door Martin van der Waals verschijnt 13 november als deel 9 in de Oisterwijkse Historische Brochurereeks van de Stichting het Kwartier van Oisterwijk. De auteur gaat aan de hand van het 75-jarig jubileum van de Stichting Sint-Nicolaas Oisterwijk in op de historie van de openbare Sinterklaasviering in Oisterwijk met de traditionele aankomst op het station en de feestelijke Sinterklaasvoorstellingen in de Kunstkring en later in Tiliander. Talrijke Oisterwijkers, jong en oud, zullen daar goede herinneringen aan hebben.

“Over 't Odenhout”

is de titel van het boek en een lezing die 't Schoor, Heemcentrum voor Udenhout en Biezenmortel, op stapel heeft staan. Het is een beschrijving van de ontginning en van de hoeven van Udenhout en Biezenmortel in de late middeleeuwen en wat daarvan zichtbaar is in de 21ste eeuw; de middeleeuwse geschiedenis van Udenhout en Biezenmortel. Het boek is een uitgave van het jubilerende (25 jaar) schrijversteam van 't Schoor en gaat over de vorming van het dorp Udenhout en Biezenmortel ten tijde van het hertogdom Brabant.

De boekpresentatie is op 17 november en de lezing door Luud de Brouwer en Kees van Kempen is op 18 november 2017 om 11.00 uur en om 14.00 uur in het Raadhuis, Slimstraat 2 in Udenhout.